

ข้อเสนอโครงการอาสาประชารัฐ

สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กลุ่มภารกิจด้านการอุดมศึกษา)

ประจำปีงบประมาณ 2563

1. ชื่อโครงการ การแสวงหาแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี กรณีบึงใหญ่ ชุมชนคำบง

2. สถาบันอุดมศึกษาเจ้าของโครงการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น 123 หมู่ 16 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

3. หน่วยงานความร่วมมือในการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลคำบง

4. พื้นที่ชุมชนที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

5. รายละเอียดพื้นฐานของชุมชน

ประวัติความเป็นมา เดิมตำบลคำบง มีลักษณะการปกครองท้องถิ่น และมีหมู่บ้านอยู่ในความปกครอง 15 หมู่บ้าน ต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลคำบง ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นเทศบาลตำบลคำบง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เทศบาลตำบลคำบง มีหมู่บ้านอยู่ในความปกครอง จำนวน 15 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของตำบล ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร มีภูเขา มีแหล่งน้ำธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำห้วยสะทาด อยู่ในความดูแลรักษาของกรมชลประทาน

จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลคำบง 10,580 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,577 หลังคาเรือน

6. ประเด็นปัญหาหลักหรือความต้องการของชุมชน

(แก้ไขปัญหาคอนกรีตและสิ่งแวดลอม)

พื้นที่ตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งโรงงานแปงมันกาฬสินธุ์ ซึ่งเมื่อเดือนตุลาคมที่ผ่านมา ได้มีชาวบ้านไปร้องเรียนผ่านสื่อมวลชนและต่อหน่วยงานราชการในท้องที่ว่า โรงงานแปงมันกาฬสินธุ์ได้ปล่อยน้ำเสียลงลำห้วยบึงใหญ่ มานานนับ 10 ปี โดยสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คือ ชาวบ้านโคกศรี ตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รวมตัวร้องเรียนกับศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ว่า มีโรงงานแปงมันในพื้นที่ปล่อยน้ำเสียลงลำห้วยกุดแช่-หนองบึงใหญ่ ทำให้ระบบนิเวศเสียหาย และยังส่งกลิ่นเหม็นจนชาวบ้านเดือดร้อน ชาวบ้านป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจและโรคผิวหนัง ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นมานานกว่า 10 ปีแล้ว ที่ผ่านมายังไม่มีการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง แม้ชาวบ้านจะมีหลักฐานการปล่อยน้ำเสียของโรงงานแปงมัน และนำไปร้องเรียนกับหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรง แต่ก็ดูเหมือนว่าจะไม่ได้รับการเอาใจใส่ จนทำให้สุขภาพชาวบ้านแย่ ผลผลิตทางการเกษตรก็เสียหาย ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่เป็นอย่างมาก

เมื่อปลายเดือนตุลาคมที่ผ่านมา ทางจังหวัดสั่งการให้สำนักงานอุตสาหกรรม ออกหนังสือคำสั่งแจ้งให้โรงงานแปงมันหยุดประกอบกิจการชั่วคราวเป็นเวลา 7-10 วัน เพื่อปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย พร้อมทั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อเอาผิดกับทางโรงงาน และติดตามผลการแก้ไขให้เป็นไปตามระเบียบ นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ยังสั่งให้วางแนวทางฟื้นฟูระบบนิเวศในลำห้วยกุดแช่ และได้ให้อำเภอห้วยผึ้ง ประสานกับทางโรงงานแปงมัน เพื่อเร่งดำเนินการเยียวยาชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ในอนาคตจะมีการตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เพื่อร่วมกันตรวจสอบและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำอีก

ทั้งนี้ในการประชุมมีตัวแทนชาวบ้านเข้ารับฟัง และมีนายสมพงษ์ ชนะศึก ผจก.โรงงานแป้งมันกาฬสินธุ์ พร้อมเจ้าหน้าที่โรงงานชี้แจง พร้อมยืนยันว่า ทางโรงงานไม่ได้ปล่อยน้ำเสีย และได้ดำเนินการบำบัดน้ำเสียตามขั้นตอน 100 เปอร์เซ็นต์ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ได้สุ่มลงพื้นที่ตรวจสอบบ่อบำบัดน้ำเสียบริเวณหลังโรงงานดังกล่าว จากการตรวจสอบเบื้องต้นพบว่า บ่อบำบัดน้ำเสียบ่อที่ 2 และบ่อที่ 3 ที่มีสภาพน้ำเน่าเหม็นมีสีขุ่น และอยู่ติดคลองน้ำริมถนนสาธารณะ มี ซึ่งชาวบ้านยืนยันว่าทั้งสองจุดนี้เป็นจุดที่มีการปล่อยน้ำเสียและไหลไปสู่ลำห้วยกุดแช่ จากนั้นเจ้าหน้าที่ได้เข้าตรวจสอบน้ำในลำห้วยกุดแช่ บริเวณบ้านโคกศรี ม.2 ต.คำบาง อ.ห้วยผึ้ง พบว่า สภาพน้ำมีสีน้ำตาลอมดำ มีคราบมัน ส่งกลิ่นเหม็นเป็นระยะทางหลายกิโลเมตร ซึ่งผิดธรรมชาติ ในน้ำพบว่ามีปลา และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำตายจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านในละแวกนี้ไม่กล้าที่จะลงน้ำ เนื่องจากเกรงได้รับอันตรายและสารพิษ นอกจากนี้ยังพบต้นข้าวของเกษตรกรที่อยู่บริเวณโดยรอบลำห้วยกุดแช่ล้มตาย และไม่ออกรวงอีกจำนวนมากเช่นกัน

ซึ่งปัญหาข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำเสียนี้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยและทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านเสียหาย และในอนาคตหากโรงงานต้องปิดกิจการไปก็จะส่งผลกระทบต่อคนว่างงาน กิจการร้านค้าหยุดชะงัก การจัดเก็บภาษีได้น้อยลง ดังนั้น ซึ่งการหยุดปิดประกอบกิจการนั้นส่งผลทำให้แรงงานในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนต้องขาดรายได้โดยไม่มีการชดเชย กิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การขนส่ง การค้าขายสินค้าและอาหาร จำเป็นต้องหยุดพักไปด้วย ซึ่งปัญหานี้ได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและเป็นวงจรทั่วทั้งระบบ ดังนั้น หากเราสามารถค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ที่เป็นความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาคัดแย้งร่วมกัน เพื่อมิให้มีฝ่ายใดต้องเสียประโยชน์ไป ซึ่งการนำแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เข้ามาช่วยแก้ปัญหานี้ จะเป็นการแก้ไขปัญหาคัดแย้งที่ต้นเหตุและจะช่วยให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้รับประโยชน์เท่าเทียมกัน จะช่วยให้เกิดความสงบและเกิดสันติสุขตามแนวทางสันติวิธี

โดยแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- 1) นักศึกษาศึกษาตรวจสอบสถานการณ์จากข่าว รายงาน สืบหาข้อมูลจากชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง
- 2) นักศึกษาค้นหาแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชนและองค์กรชุมชนเพื่อร่วมกันดำเนินงาน
- 3) นักศึกษาและแกนนำชุมชนแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนทราบถึงประโยชน์และรายละเอียดของการดำเนินงาน
- 4) นักศึกษาศึกษาเชิงลึกถึงกรณีศึกษา การแก้ไขปัญหาคัดแย้ง ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน
- 5) จัดเวทีเพื่อให้หมู่บ้าน/ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อดำเนินการแก้ไขร่วมกัน
- 6) นักศึกษาศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยชาวบ้าน แรงงานในโรงงาน พนักงานขับรถ ร้านค้าในพื้นที่ และผู้ประกอบการเกี่ยวเนื่อง (เช่น ร้านอาหาร ผู้ประกอบการที่ปัก ปิมน้ำมัน เป็นต้น) และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- 7) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงโครงการ เพื่อจัดทำเป็นรายงานข้อเสนอของชุมชนในการจัดการปัญหาคัดแย้งโดยสันติวิธี
- 8) จัดเวทีประชาคม เพื่อนำเสนอแผนงานข้อเสนอของชุมชน ในการจัดการปัญหาคัดแย้งโดยสันติวิธีโดยประสานไปยังผู้ประกอบการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน และหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน

7. แผนการดำเนินงาน

7.1. ระยะเวลาดำเนินงาน ตั้งแต่ มกราคม 2563 ถึง พฤษภาคม 2563 รวมระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม 4 เดือนเต็ม

7.2. กิจกรรม/การดำเนินงาน

ในการดำเนินกิจกรรมจะมีขั้นตอนในการทำดังนี้ โดยประยุกต์ใช้ KKU 50 Model มาเป็นขั้นตอนในการดำเนินงาน

ขั้นตอน	คำอธิบาย
ทำความรู้จักและเข้าใจชุมชน ทำความเข้าใจปัญหา และกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย	ในขั้นตอนนี้ นักศึกษาจะทำความรู้จักกับชุมชน ที่นักศึกษาจะไปฝังตัวอยู่ด้วย โดยเจ้าหน้าที่เทศบาลร้องคำ จะเป็นพี่เลี้ยงหลัก ร่วมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ให้นักศึกษาได้คุ้นเคย กับพื้นที่ โดยจะใช้เวลาประมาณ 3 อาทิตย์ แรกของการลงพื้นที่ ในช่วงเวลานี้ นักศึกษาจะทำความเข้าใจกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาอีกครั้ง แล้วแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา (วิธีการแก้ปัญหาอาจมีการปรับเปลี่ยนจากระบุไว้ในโครงการ ถ้านักศึกษามีนวัตกรรมใหม่ นำเสนอเพื่อแก้ปัญหา) หลังจากนั้น นักศึกษาจะกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการมาฝังตัวในพื้นที่
เติมเต็มองค์ความรู้	นักศึกษาจะทำความเข้าใจกับองค์ความรู้ที่จะต้องใช้ในการแก้ปัญหา ในโครงการนี้คือ การจัดการความขัดแย้ง การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการโรงงานอุตสาหกรรม และการทำแผนชุมชน โดยความร่วมมือกับ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์
การวิเคราะห์พื้นที่ และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	นักศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ และเตรียมความพร้อมชุมชน แล้วจึงวางแผนในการขยายผล
ดำเนินการ	หลังจากนักศึกษาวางแผนการลงพื้นที่เป้าหมายแล้ว จะต้องดำเนินการจัดเวทีชุมชนโดยหยิบยกปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านมาอภิปรายพร้อมชี้ให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ดังนั้นเพื่อการอยู่ร่วมกันที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์หรือวิถีชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เราทุกฝ่ายจะต้องมาค้นหาแนวทางและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมร่วมกันว่าชุมชนจะร่วมกับกลุ่มนักศึกษาดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างไรบ้าง เมื่อค้นพบแนวทางที่เป็นข้อเสนอและเป็นความต้องการของชุมชน

	แล้วก็ดำเนินงานร่วมกัน และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
ระบบงานสนับสนุน การกำกับติดตาม หนุนเสริม	อาจารย์ที่ศึกษาระดับสนุนให้คำปรึกษา ตลอดทั้งโครงการ รวมทั้งจะต้องเป็นผู้นำในการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ศึกษาในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดโครงการ และอาจารย์ที่ปรึกษาจะเข้าพื้นที่ จำนวน 4 ครั้ง โดยจะไปพักอาศัยในพื้นที่ครั้งละ 1 สัปดาห์ เพื่อกำกับติดตาม ในเดือนสุดท้าย จะมีการประเมิน และสรุปโครงการ

8. งบประมาณและทรัพยากรที่ใช้

งบประมาณในการดำเนินงานโครงการทั้งสิ้น 311,300.- (สามแสนหนึ่งหมื่นหนึ่งพันสามร้อยบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดงบประมาณ ดังต่อไปนี้

งบรายจ่าย/รายการ	รายละเอียด (ตัวคูณ)	งบประมาณ
งบดำเนินงาน :		311,300
1. ค่าตอบแทน		7,200
ค่าวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ภาคบรรยาย	จำนวน 1 คน x 1 วัน x 6 ชั่วโมง x 600 บาท	3,600
ค่าวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ภาคปฏิบัติ	จำนวน 1 คน x 1 วัน x 6 ชั่วโมง x 600 บาท	3,600
2. ค่าใช้สอย		277,100
ค่าเบี้ยเลี้ยงอาจารย์นิเทศ	จำนวน 3 คน x 30 วัน x 240 บาท	21,600
ค่าเบี้ยเลี้ยงนักศึกษา	จำนวน 8 คน x 120 วัน x 180 บาท	172,800
ค่าเช่าที่พัก	จำนวน 2 หลัง x 4 เดือน x 5,000 บาท	40,000
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง		10,000
จ้างเหมาบริการจัดทำรูปเล่มรายงาน	จำนวน 5 เล่ม x 300 บาท x 1 ครั้ง	1,500
ค่าทำประชาคม (เวทีสะท้อนปัญหาและความต้องการ) (อาหารกลางวัน)	จำนวน 40 ราย x 6 มื้อ x 60 บาท	14,400
ค่าทำประชาคม (เวทีนำเสนอแผนงาน) (อาหารว่างและเครื่องดื่ม)	จำนวน 40 ราย x 12 มื้อ x 35 บาท	16,800
3. ค่าวัสดุ		27,000
วัสดุโฆษณาและเผยแพร่		12,000
วัสดุสำนักงาน		5,000
วัสดุงานบ้านงานครัว		10,000
รวมทั้งสิ้น		311,300

หมายเหตุ - ขอถือเฉลี่ยจ่ายทุกรายการ

9. ผลลัพธ์ ของโครงการ (ต่อ นศ และ ต่อชุมชน) การเปลี่ยนแปลง

- 9.1. นักศึกษาเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สร้างนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 9.2. นักศึกษาได้ทำจริง ผลิตผลาจริง และเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง มีทักษะในการปรับตัวและทักษะในการแก้ปัญหา
- 9.3. เกิดการยอมรับและคัดแยกขยะในชุมชน ชุมชนมีถังขยะเปียกใช้อย่างน้อยร้อยละ 60 ของครัวเรือนทั้งหมดในเทศบาล คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น ชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย
แผนงานด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง	มีแผนงานเกิดขึ้นอย่างน้อย 1 แผนงาน
แผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	มีแผนงานเกิดขึ้นอย่างน้อย 1 แผนงาน
แกนนำชุมชนด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	เกิดกลุ่มแกนนำที่สามารถดำเนินงานต่อได้แม้ว่าทีมนักศึกษาที่เลี้ยงจะไม่ได้อยู่ในชุมชนแล้ว อย่างน้อย 1 กลุ่มแกนนำ

10. องค์ความรู้และนวัตกรรมที่ใช้

- องค์ความรู้ในด้านชุมชนสัมพันธ์
- องค์ความรู้ด้านการจัดการความขัดแย้ง
- องค์ความรู้ด้านการจัดการโรงงานอุตสาหกรรม
- องค์ความรู้ด้านการจัดทำแผนชุมชน
- องค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน
- องค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งชุมชน

11. ค่าประสบการณ์สามารถเทียบได้ ดังนี้

- 11.1. รายวิชาสหกิจศึกษา 9 หน่วยกิต (สำหรับนักศึกษา วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น)
- 11.2. รายวิชา 9 หน่วยกิต (สำหรับนักศึกษาในสาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม)
- 11.3. รายวิชา 3 หน่วยกิต (สำหรับนักศึกษาในสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์)

12. อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

1. ดร.อจิรภาส เพียรขุนทด อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
2. รศ. ดร. ศิวัช ศรีโกคาญกุล อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
3. นางสาวณาดดา สีหานาม นักบริหารงานอุดมศึกษา (ฝ่ายวิจัยและประเมินผล)

13. นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

- 13.1. นักศึกษาสาขาการจัดการปกครองท้องถิ่น จำนวน 2 คน
- 13.2. นักศึกษาสาขาการจัดการเมืองและโครงสร้างพื้นฐานของเมือง จำนวน 2 คน
- 13.3. นักศึกษาสาขานิติศาสตร์ จำนวน 2 คน
- 13.4. นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน